

CÜMLENİN ÖĞELERİ - 12. Sınıf

► Taha & Arkadaşı •
Sağlık Meslek Lisesi

İçindekiler

Giriş: Cümlelerin Öğeleri Nedir?

- Cümlede anlamı kuran parçalara 'öge' denir.

- Temel öğeler: Yüklem + Özne.

- Yardımcı öğeler: Nesne, Dolaylı Tümleç, Zarf Tümlecisi.

- Her cümlede mutlaka YÜKLEM bulunur; diğerleri duruma göre.

İPUCU: Önce yüklemi bul

Yüklem

- • Cümlelerin yargı merkezidir; işi, oluşu, durumu bildirir.
- • Genellikle fiil soyludur; bazen ad soylu sözcük/kelime grubu da yüklem olabilir.
- Örnek: 'Çocuk ders çalışıyor.' (çalışıyor = yüklem)
- Örnek: 'Hava çok soğuk.' (soğuk = yüklem - isim soylu)

İPUCU
Kontrol Sorusu:
'Yargı ne?'

Özne

- Yüklemin bildirdiği işi yapan/üzerine yüklenen ögedir.

- 'Kim?' / 'Ne?' sorularıyla bulunur (yükleme sorulur!).

- Türleri: Gerçek özne, Gizli özne, Sözde özne.

Örnek: 'Ayşe kitabı okudu.' (Ayşe = özne)

Sözde özne örn.: 'Kapı kırıldı.'
(kıran belli değil)

Gizli Özne:
Yüklemden
anlaşılır.

Nesne

- **Yüklemin etkilediği ögedir.**

- 'Neyi?' / 'Kimi?' sorularıyla bulunur (yükleme sorulur).

- **Belirtili Nesne:** 'Kitabı okudum.' (belirtme hâli -ı/-i/-u/-ü)

- **Belirtisiz Nesne:** 'Kitap okudum.' (ek yok, cins isim genelde tekil)

- **Karışıklık:** Yer tamlayıcılarını nesne sanma! (ör. 'Okula gittim.' - dolaylı tümleş)

Dolaylı Tümleç (Yer Tamlayıcısı)

- • Yer-yön, bulunma, çıkma: -e/-a, -de/-da, -den/-dan.
- • 'Nereye?', 'Nerede?', 'Nereden?' sorularıyla bulunur.
- Ör.: 'Okula gittim.' (okula)
- • 'Evde kaldı.' (evde)
- • 'İşten ayrıldı.' (işten)
- Not: -e yönelme, -de bulunma, -den çıkma eki.

Zarf Tümlerci

• FİİLİ ZAMAN, DURUM, MİKTAR, NEDEN, AMAÇ BAKIMINDAN TAMAMLAR.

• 'NASIL?', 'NE ZAMAN?', 'NİÇİN?', 'NE KADAR?' SORULARIYLA BULUNUR.

ÖR.: 'DÜN ERKEN GELDİ.' (DÜN/ERKEN) • 'SINAV İÇİN ÇALIŞTI.' (İÇİN - AMAÇ)

Uygulamalı Çözümleme

- ▶ Cümle: 'Dün okuldan eve hızlıca koştum.'
- ▶ 1) Yüklem: koştum
- ▶ 2) Özne: (gizli) ben
- ▶ 3) Dolaylı Tümleç: okuldan, eve
- ▶ 4) Zarf Tümleci: dün, hızlıca

Kısa Özet

- Önce yüklemi bul;
soruları yükleme sor.
- Özne: Kim?/Ne? • Nesne:
Kimi?/Neyi?
- Dolaylı tümleç:
Nereye?/Nerede?/Nereden?
- Zarf tümleci: Nasıl?/Ne
zaman?/Niçin?/Ne kadar?

TEST - Bölüm 1 (1-10)

Her cümlede belirtilen öğeyi bulun:

1) Ali kitabı okudu.

2) Okula geç kaldım.

3) Ayşe hızlı koştu.

4) Çocuk oyun oynuyor.

5) Bahçeyi suladım.

6) Öğrenciler derse girdi.

7) Çantayı masaya koydu.

8) Dün İstanbul'a gittik.

9) Annem yemeği pişirdi.

10) Çalışkan öğrenciler başarılı olur.

TEST - Bölüm 2 (11-20)

Her cümlede belirtilen öğeyi bulun:

11) Kitabı Ahmet yazdı.

12) Çocuk hızlıca koştu.

13) Kardeşim televizyon izledi.

14) Tatilde çok eğlendik.

15) Öğretmen sınıfta konuştu.

16) Araba hızla durdu.

17) Elmayı ben yedim.

18) Çocuk bahçede oynuyor.

19) Sabah erken kalktım.

20) Çiçekleri suladı.

CEVAP ANAHTARI (1-20)

- 1) Nesne: kitabı
- 2) Dolaylı tümleç: okula
- 3) Zarf tümleci: hızlı
- 4) Özne: çocuk
- 5) Yüklem: suladım
- 6) Özne: öğrenciler
- 7) Dolaylı tümleç: masaya
- 8) Zarf tümleci: dün
- 9) Nesne: yemeği
- 10) Özne: çalışkan öğrenciler

- 11) Yüklem: yazdı
- 12) Zarf tümleci: hızlıca
- 13) Nesne: televizyon
- 14) Zarf tümleci: tatilde
- 15) Dolaylı tümleç: sınıfta
- 16) Yüklem: durdu
- 17) Özne: ben
- 18) Dolaylı tümleç: bahçede
- 19) Zarf tümleci: sabah erken
- 20) Nesne: çiçekleri